

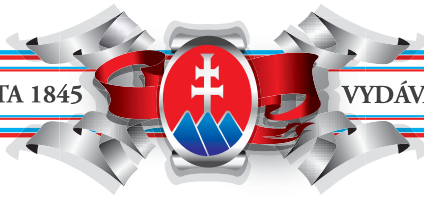

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
17/2015
2. máj 2015

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

O PSOCH, LUĐOCH
A ZLYCH ZÁKONCH
Strana 4.

ČESKÝ KARDINÁL VLK
A SLOVENSKÉ OVEČKY
Strana 5.

HISTORIK IVAN MRVA
O KONCI DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY
Strana 6.

ŠTÚROVE NOVINY –
PRVÁ ČASŤ SERIÁLU
Strana 8.

KŇAZ DANIEL MARÓTHY
A JEHO DVOJAKÁ LÚBOŠŤ
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Listoval som nedávno v jednom vyšetrovacom spise o výčinoch partie výrastkov – tak trochu feťákov a dosť silno povaľačov. Medzi sebou sa oslovovali Kozo, Bob, Endy, Pulec a Dzigo. V dokladoch totožnosti však stálo, že ich do evidencie narodených zapísali ako Denisa, Roberta, Andreja, Patrika a Bruna. Prví dvaja, keďže už dovŕšili osemnásť, dostali za výtržníctvo, krádeže a lúpež nepodmienečné tresty a zaznačili im to aj do trestných registrov. Traja mladší skončili v polepšovniach, aj keď Pulec a Dzigo boli vyslovení grázli a lotrovinami prekonávali aj tých starších z partie...

Ani neviem, prečo som si poznačil tie ich prezývky a určite mi vtedy nenapadla súvislosť s inými mladíkmi, približne v ich veku. Do cirkevných matrik im zapísali mená Jaroslav Bórik, Janko Bysterský, Timotej Cochius, Pavol Čendekovič, Benjamín Červenák, Drahotín Frndák, Gustáv Grossmann, Jozef Hurban, Pavol Košacký, Daniel Krnůch, Ján Maróthy, Ján Mayer, Ladislav Paulíny, Drahotín Rafanides, August Škultéty, Ludovít Štúr a Jonáš Záborský.

Bol 24. apríl roku 1836 – sviatok svätého Juraja, a ten najstarší spomedzi nich, vtedy len niečo vyše dvadsiťjedenročný asistent profesora Palkoviča na evanjelickom lýceu v Prešporku, potajomky viedol vybranú skupinku študentov na Devínsky hrad, kde sa im „na hrobch dávnej slávy“ prihovril slovami, ktoré sa neskôr stali mladým romantikom životným mottom. „My dali sme sa do služieb ducha, a preto prejsť musíme cestu života trnistú.“ A na potvrdenie toho, ako smrteľne vážne vníma toto svoje životné poslanie, pridal si k menu ďalšie – Velislav. Ostatní ho v slovanskom zápale nasledovali: Miloslav, Ctiboh, Horislav, Pravoslav, Dobroslav, Jaromír..., zapisujúc sa nielen do dejinnej matriky, ale aj do registratúr meternichovskej polície a jej tajných agentov. Takmer všetci naozaj prešli „života cestu trnistú“, poniektorí „za nový deň Slovenska“ skončili s orlieom najvyšším, ba aj ako martýri!

Nehorím za to, aby sme vo vlasteneckej premotivovanosti siahli hneď po slovanských menách, azda by na začiatok nezaškodilo vrátiť sa k ich správny slovenským tvarom, povedzme pri prechýľovaní ženských priezvisk, alebo aspoň pouvažovať o spomenutej analógii a o úprimnej odpovedi na otázku, čo prospešné pre svoj štát som urobil?

Emil SEMANCO

Národnej slávnosti na Devíne prišlo počasie, bohatý program aj ľudia Vlastenci sa stretli na pamätnom hrade Devín

Maroš M. BANČEJ – Foto: Maroš SMOLEC

Devín sa stále viac dostáva do povedomia našich slovenských vlastencov ako jedno z kľúčových miest na historickej mape Slovenska od čias Veľkomoravskej ríše až po dnešok. Práve preto sa v sobotu 25. apríla uskutočnila na Devíne Národná slávnosť aktuálne pri príležitosti dvojstého výročia narodenia Ludovíta Štúra. Stovky návštevníkov z celého Slovenska, ale aj zo zahraničia mali možnosť počas krásneho slnečného dňa prežiť nevšedný duchovný a kultúrny zážitok a zároveň sa nadýchnuť dávnej histórie spojenej s Devínskym hradom a jeho okolím.

Romantické kulisy hradu Devín už boli svedkom mnohých udalostí celonárodného významu.

Národná slávnosť na Devíne sa konala pod záštitou ministra kultúry SR Mareka Maďariča, hlavným organizátorom bola Matica slovenská a spoluorganizátormi boli Bratislavský samosprávny kraj, Mestské múzeum v Bratislave a Mestská časť Bratislava-Devín.

■ KLADENIE VENCOV

Všetci, ktorým národná myšlienka a vlastenectvo nie sú cudzie, začali sa schádzať na Námestí svätých Cyrila a Metoda pred devínskym Farským kostolom Svätého Kríža už okolo deviatej hodiny. Najzapálenej-

šie jadro národniarov tvorili matičiari z Bratislavy a okolia, ale prišli aj autobusy z Nitry či z Nových Zámkov. Ostatne, značky áut svedčili o tom, že individuálne si cestu na Národnú slávnosť našli ľudia z každého kúta Slovenska. Vzápätí sa účastníci presunuli k pamätníku sv. Cyrila a Metoda, kde jednotlivé delegácie na čele s predsedom Matice slovenskej Mariánom Tkáčom položili vence a kytice. Odtiaľ sa presunuli k neďalekej pamätnej tabuli Antona Bernoláka, kde po položení vencov mal Marián Tkáč krátky príhovor. Vyzdvihol význam Devína v našich

národných dejinách a pripomenul zhromaždeným, že tieto Národné dni sa z iniciatívy Matice slovenskej konajú už po štvrtýkrát. Nasledovali pietne akty pri pamätnom stĺpe obetiam prvej a druhej svetovej vojny a na záver polozenie vencov a kytíc k Pamätníku obetiam železnej opony na sútoku Moravy a Dunaja.

■ DUCHOVNO AJ FOLKLÓR

Medzitým už prúdili na hrad Devín zástupy návštevníkov. Viali slovenské i matičné zástavy a k našim národovcom sa spontánne pridávali aj zahraniční turisti. Napokon sa ich

na nádvorí hradu zišlo azda do tisíc. Ťažko odhadnúť, keď celé okolie bolo obsadené skupinami ľudí a ďalší stále prichádzali. Čakal ich duchovne povznášajúci zážitok, keďže o pol jedenástej sa začali evanjelické služby Božie. Kázeň v duchu odkazu na naše kresťanské korene mal Mgr. Milan Krivda, dištriktálny biskup Západného dištriktu ECAV na Slovensku. Služby Božie svojim speváckym vystúpením umelecky povzniesol zborový spevokol Laudate z Bratislavy-Petržalky a svižnú folklórnu bodku za duchovným zážitkom urobila folklórna skupina Bystričan zo Záhorskej Bystrice. Predpoludňajší program uzavrelo polozenie venca k pamätnej tabuli Ludovíta Štúra.

■ AKO LET ORLOV...

Práve takýto historický názov mala hudobno-dramatická kompozícia, ktorou sa začal popoludňajší program Národnej slávnosti na Devíne. Ešte než sa samotný program začal, prihovril sa k účastníkom predseda MS Marián Tkáč. Vo svojom príhovore okrem iného povedal: „Devín je veľmi úzko spojený so slovenčinou. Devín je perlo v dialekte slovenčiny. Na Devín vystúpili mnohí. Pripomeňme si prvého kodifikátora našej starej reči Konštantína, budúceho svätého Cyrila, spolu s Metodom, ktorí tu boli v roku 863. Rok pred vydaním svojich základných spisov bol na Devíne aj Anton Bernolák.“

(Pokračovanie na strane 2.)

3 OTÁZKY PRE:

Juraja PROHÁCKU, prospektora, mineralóga, karikaturistu a maliara

Obrazy z drahých kovov a drahokamov

• Povráva sa, že vám učiteľka ako prváčikovi zabavila zošit, lebo namiesto číslic a krasopisných litií v ňom boli ženské akty...

Bol to regulárny skicár, lebo som kreslil a maľoval od malička. Ako sedemročný som začal chodiť do súkromnej školy národného umelca Janka Alexyho, neskôr na LŠU k akademickému sochárovi doc. Alexandrovi Vikovi. Mój otec Ján Prohácka – novinár, publicista a prekladateľ z taliančiny – bol jeden zo zakladateľov Kultúrneho života, neskôr vedúci kultúry v centrálnom denníku, takže nezriedka u nás doma boli také osobnosti ako Roman Kaliský, Rudolf Fábry, režisér Karol L. Zachar, ale aj výtvarníci Peter Matejka alebo Vincent Hložník, takže prvé kroky za kumštom som robil aj pod ich dohľadom.

• Ako sa stalo, že ste neskôr mohli uverejňovať kresby a karikatúry v tlači len pod pseudonymom Juraj Pekár?

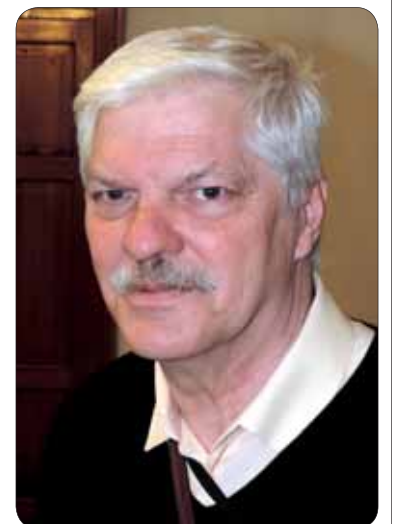
V roku 1969 uverejnili v Pravde na víkend moju kresbu, na ktorej chlapík prináša do opravovne televízorov svoj prístroj s komentárom, že mu praskla obrazovka po včerašom prejave. Ani som netušil, že deň predtým Husák prednášal svoj inauguračný prejav generálneho tajomníka KSČ... Málokoho zaujímalo, aké sú výrobné lehoty týždenníka. Takže pod vlastným menom som si už neškrtol.

• Dlho ste pôsobili ako učiteľ v dedinkách pod Tatrami, od roku 1986 ste boli členom SZVU; po zmene pomerov ste sa stali

prospektorom, súťažili v ryžovaní zlata a zbierali minerály od Uralu, cez Alpy až po Sicíliu... Drahé kovy, drahokamy aj iné nerasty svojimi rezmi, mriežkami a zaujímavými štruktúrami trvalo inšpirujú aj vašu maliarsku tvorbu, ktorú ste pri príležitosti životného jubilea predstavili nedávno v bratislavskej Umeľke...

Autorských výstav bolo viac. Tejto – k šesťdesiatke, predchádzala komornejšia prezentácia v Pálffyho paláci na Zámokých schodoch. Pravdaže, vždy do kolekcie pridám aj pár karikatúr. Ako člen UBS pravidelne vystavujem s týmto najstarším umeleckým spolkom.

Zhovárал sa Emil SEMANCO
Foto: autor

V SNN 18/2015
SI PREČITATE

■ Gočovský rodák Jur HRONEC – kreatívny tvorca a staviteľ slovenskej vedy a školy
■ Analýza menšinových spoločenstiev, ktoré nachádzajú na Slovensku svoje uplatnenie
■ Veľvyslanec Venezuelskej bolívarovskej republiky J. UZCÁTEGUI DUQUE pre SNN

Národnej slávnosti na Devíne prišlo počasie, bohatý program aj ľudia Vlastenci sa stretli na hrade Devín

Maroš M. BANČEJ – Foto: Maroš SMOLEC

(Pokračovanie z 1. strany) – V pásme, ktoré nasledovalo, exceloval herec, pedagóg a recitátor Juraj Sarvaš, ktorý recitoval ukážky z tvorby štúrovcov, ale aj úryvky z ich dobových článkov a literárnych diel. V spojení s mužským speváckym zborom Danubius Octet Singers, ktorý bravúrne interpretoval známe hymnické piesne, zažili diváci nevšedné spojenie slova a hudby.

Túto slnečnú aprílovú sobotu sa Národná slávnosť na Devíne premenila na dôstojnú oslavu dvojstého výročia narodenia Ľudovíta Štúra, ale najmä na oslavu slovenčiny, národného citenia a vlastenectva. Nielen samotný program, ale najmä radosť a spokojnosť účastníkov svedčili jednoznačne o tom, že rôzne snahy podsúvať vlastenectvu nacionalistické prvky sú manipulatívne a slúžia úplne iným ako slovenským záujmom. Matica slovenská ústami Mariána Tkáča sa jednoznačne vyslovila za mier v Európe, za vzájomnú spoluprácu, nevynímajúc slovanské národy. Bolo zaujímavé vidieť, ako sa napríklad zhovárajú mladí skauti, členovia Mladej SNS a japonské turistky. Odkaz Ľudovíta Štúra, ktorého až v poslednom čase objavujeme ako významného politika a mysliteľa európskeho formátu, bol viac než jednoznačný.

PROTEST MATICE

Protest proti neobjektívnej informácii v RTVS

Predsedníctvo Matice slovenskej týmto protestuje proti neobjektívnej informácii, ktorú odvysielala RTVS na televíznej stanici „Jednotka“ 25. apríla 2015 vo večernom spravodajstve, pretože:

1) v informácii o konaní Národnej slávnosti na Devíne v rámci Roku Ľudovíta Štúra neboli uvedení organizátori: Matica slovenská, Bratislavský samosprávny kraj a Evanjelická cirkev a. v.;

2) do informácie bol zaradený portrét a stanovisko „historika Dušana Kováča“, ktorý vôbec nebol na devínskych slávnostiach, ale divák mohol nadobudnúť dojem, že práve on je organizátorom tejto akcie.

Ziadame preto, aby sa RTVS vo svojom spravodajstve organizátorom Národnej slávnosti ospravedlnila a uviedla vec na správnu mieru.

Za predsedníctvo Matice slovenskej Marián TKÁČ, predseda

Návrat k zoznamom médií na čiernych listinách Darček k Svetovému dňu slobody tlače?

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Nové technológie v médiách nepochybne priniesli boom v informovanosti verejnosti. Pre isté kruhy až znepokojujúco alternatívne. Aj keď nie je jednoduché, obrazne povedané, oddeliť zrno od pliev, dá sa z nich skladať reálny obraz života. A to manipulátorom s verejnou mienkou zrejme nevyhovuje. Vymysleli preto nový výraz pre nepohodlné informačné portály a nazvali ich konšpiratívne. V súčasnosti dokonca jestvuje čierna listina webových stránok, ktorej tvorcom je stredoškolský učiteľ Juraj Smatana. Stalo sa tak dvadsaťštyri rokov po tom, čo OSN vyhlásila 3. máj za Svetový deň slobody slova.

Pri pozornejšom čítaní týchto stránok, ktoré si ich linkovaním „koledujete o moju odbornú starostlivosť“, avizuje Smatana, nemôže uniknúť fakt, že ide najmä o weby s kresťanským a vlasteneckým obsahom. Smatanov zoznam jestvuje už rok, ale pozornosť vzbudil až po schválení vládneho návrhu Konceptie boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019.

NEPOHODLNÉ NÁZORY

Dokument definuje „strategické priority Slovenskej republiky v oblasti predchádzania a eliminácie radikalizácie, extrémizmu a s nimi spojenej

protispoločenskej činnosti ohrozujúcej základné práva a slobody osôb a základny demokratického štátu“. Je zjavné, že tak ako po 11. septembri v USA prijali bezpečnostné opatrenia svojim spôsobom obmedzujúce ľudské práva, tak kríza v Ukrajine sa stala dôvodom na podobné kroky v európskych štátoch, a tiež na Slovensku. No existuje mnoho indícií, ktoré poukazujú na to, že ich cieľom je skôr likvidácia nepohodlných alternatívnych zdrojov informácií.

Po zostavení Smatanovho zoznamu ambasáda USA a Sorosova nadácia otvorenej spoločnosti zorganizovali panelovú diskusiu na tému, ako čeliť konšpiračným teóriám. Smatana za predsedníckym stolom nechýbal. Obsiahly rozhovor so Smatanom pod titulom Proruskú propagandu o zhýralom Západe šíri štyridsaťdva webov uverejnil liberálny Denník N. Smatana sa objavil aj v relácii verejnoprávnej televízie Večera s Havranom tiež na tému konšpiračných teórií.

NOVODOBÍ CENZORI

Ide o zrejmy zásah do slobody slova s cieľom odmietnuť zdroje informácií označené ako konšpiračné. Pozoruhodné je tiež to, že sa tak deje

rok pred voľbami. Na zozname figuruje o. i. zemavek.sk, slobodnyvysielac.sk, hlavnespravy.sk, sho.sk, magnificat.sk, ale aj extraplus.sk či slovenskeslovo.sk, o ktorom sa Smatana domnieva,

že ho vydávajú nejakí matičiarci. Pri webovej stránke spolocnostsbm.sk je poznámka: „Ďalší zo skupiny webov, ktoré kombinujú ‚záchranu rodiny pred homosexuálmi‘ s podporou ruskej politiky voči Ukrajine.“

STRACH Z ĽUDÍ

Tak ako sú na čiernej listine charakterizované obsahy jednotlivých webových stránok, je len otázkou času, kedy budú zaradené medzi extrémistické. Extrémizmus a radikalizácia sú základné pojmy, s ktorými narába vládna koncepcia. Pod definíciou extrémizmu sa napríklad uvádza, že za jeho „ďalšie charakteristické znaky sa považuje snaha o obmedzenie, potlačanie, znemožnenie výkonu základných práv a slobôd pre určité skupiny obyvateľstva definované ich pohlavím, národnosťou, rasou, etnikom, farbou pleti, vierovyznaním, jazykom, sexuálnou orientáciou...“. Je evidentné, že opatrenia tohto typu smerujú k obmedzeniu slobody slova, ale aj zhromažďovania, a tým i demokracie. Vo vzácné zhode exekutívy a mimovládneho sektoru. Žeby oboch spájal strach z ľudí, ktorí nežijú vo virtuálnom svete?

VŠIMLI SME SI

Ľudovít Štúr určite patrí k najvýznamnejším osobnostiam moderných slovenských dejín. Takto ho predstavili Národné slávnosti na hrade Devín poslednú aprílovú sobotu a takto ho do vedomia návštevníkov vkladá aj Výstava SNM-Historického múzea na Bratislavskom hrade, ktorú tu k dvojstému výročiu narodenia tohto výnimočného človeka nainštalovali na celý čas trvania Roka Ľ. Štúra až do 17. januára 2016.

Reformátor slovenskej spoločnosti

Ľ. Štúr vošiel do dejín aj svojimi vystúpeniami v uhorskom sneme.

Na devätnástich tematických paneloch a prostredníctvom múzejných, galerijných a archívnych expozícií približuje život a dielo Ľ. Štúra v kontexte slovenských dejín od čias Veľkej Moravy po súčasnosť. Pripomína zdroje, na ktoré Štúr nadviazal, podrobne mapuje jeho životnú dráhu a dielo,

ktoré vytvoril, a ukazuje, ako sa v jednotlivých historických obdobiach až po súčasnosť naplňoval jeho ideový a mravný odkaz.

Jubilejnému roku sú venované aj publikácie Augustína Maťovčíka: Ľudovít Štúr – Kalendárium života a diela 1815 – 1856, Beáty Mihalkovičovej: Ľudovít Štúr – život a pamätné miesta, Sylvie Hrdlovičovej: Okruh Ľudovíta Štúra. Sprievodca po štúrovských pamätníkoch v Modre a už viackrát v našom týždenníku spomínaná kniha Petra Štrelingera a Tomáša Winklera Kto proti osudu. Po dvoch ťažiskových podujatiach Matice na Devíne a vo Zvolene, kde slávnostne vyhlásili aj výsledky 20. ročníka celoslovenskej súťaže Štúrovo pero, sa 4. júna v Nových Zámkoch pripravuje rovnako dôstojné vyhodnotenie 23. ročníka celoslovenskej súťaže s medzinárodnou účasťou Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko a 15. júna slávnostné vyhlásenie výsledkov celoslovenskej súťaže Štúrov Zvolen.

Celonárodné oslavy dvojstého výročia narodenia Ľudovíta Štúra v Uhrovci sa uskutočnia 24. a 25. októbra tohto roka v rodisku Ľ. Štúra v Uhrovci.

(se)

A na Slovensku ako vždy dominuje Panelák a Búrlivé víno... Skutočné produkty môžu byť ukradnuté

Minister hospodárstva rezignoval, vláda a poslanci parlamentu len tak-tak stíhali posledné možné termíny záchrany veriteľov Váhostavu, na odvolávanie podpredsedu Národnej rady Slovenskej republiky sa úplne zabudlo. Teraz už len malý spoločenský kvíz – zatipujte si, čo sa skrýva pod skratkou TTIP!

Pod touto skratkou sa skrýva názov dokumentu, ktorý na nohy zdvihol občanov v celej Európe. Iba tí naši zrejme zostávajú v bezpečnom pohodlí pri každodennej a dlhoročne nemenej, mentálne veľmi chudobnej televíznej seriálovej ponuke. TTIP výrazne ovplyvní prísne európske štandardy na kvalitu potravín, ale nielen to. TTIP prakticky zlikviduje ich konkurencieschopnosť. Táto skratka je označením pre Dohodu o transatlantickom partnerstve v oblasti obchodu a investícií medzi USA a Európskou úniou.

Následky z pripravovanej dohody si na rozdiel od obyvateľov Slovenska naplno uvedomujú prakticky v každom štáte Európskej únie. Napríklad na prelome marca a apríla demonštrovali po celom Nemecku desaťtisíce Nemcov. Len v Berlíne to bola jedna z najmasovejších demonštrácií od januárových pochodov pod heslom Charlie Hebdo. Európa sa vlastne prehnal globálny protest, ktorý Slovensko až prišli

ČO INÍ NEPIŠU

lokálne odignorovalo. Aj napriek tomu, že veľké protesty proti pripravovanej obchodnej dohode

medzi USA a EÚ zažila aj nedaľeká Praha, Viedeň či Budapešť.

Stúpenci dohody o voľnom obchode tvrdia, že výrazne podporí hospodársky rast a vytvorí množstvo nových pracovných príležitostí. Naopak, jej kritici sú presvedčení, že zredukuje súčasnú ochranu spotrebiteľov a umožní veľkým korporáciám blokovat' pre ne nevýhodné regulačné opatrenia.

Rozhovory o TTIP sa začali v júli 2013, pokrok v rokovaníach bol však omnoho slabší, než sa pôvodne očakávalo. Deviate kolo rokovaní medzi EÚ a USA sa začalo v polovici apríla v New Yorku.

Pozornosť by však mali zbystriť nielen tí, ktorí stoja na stráži kvality európskych potravín. TTIP výrazne zasiahne aj do arbitrážneho práva. USA si totiž cez ustanovenia dohody o voľnom obchode podriaďujú mechanizmom „arbitrážnych súdov“ jurisdikcie zmluvných štátov. Američanmi presadzovaná mechanizmus urovnávania sporov medzi investormi a štátmi, ktorý má investorm umožniť žalovať štáty na špeciálnych arbitrážnych súdoch a žiadať od nich finančné kompenzácie za „tie rozhodnutia, ktoré negatívne ovplyvňujú ich biznis“, je otvorenou cestou pre legalizáciu vykrádania štátnych aktív. Slovensko by malo v každom prípade venovať viac pozornosti tomu, čo ohrozuje práva občanov v Európskej únii. Veď hádam nie sme jej členmi iba na nejakom dokumente! (ib)

Politický absurdistan nepoľavuje

Roman MICHELKO

Ešte ako študenti politológie sme niekedy v polovici deväťdesiatych rokov robili jeden projekt, ktorý sa zaoberal analýzou volebných programov politických strán. Táto analýza dokázala, že na Slovensku panuje politický absurdistan – pri vytváraní koalícií bola totiž (a bohužiaľ aj je) blízkosť či kompatibilitosť programov až na poslednom mieste. Osobné hľadiská, to jest averzia voči konkrétnym osobám, je odvtedy v slovenskej politike podstatne viac určujúcou pri tvorbe koalície než volebný program.

Deväťdesiate roky boli v znamení megamobilizácie proti Mečiarovi, dnes to je proti Ficovi. Len ako perličku spomeniem, že vtedy na kandidátke SDK išli vedľa seba kovaní ekonomickí neoliberali z neskoršieho SDKÚ, takzvaní konzervatívci z KDH, ale aj nezorientovaní či skôr dezorientovaní zelení alebo

Volfovi, prepytujem, sociálni demokrati. Rezultovalo to do mnohých absurdných epizód, napríklad keď Volf predkladal zákon o registrovaných partnerstvách, pričom bol súčasťou rovnakej volebnej strany ako KDH.

Po roku 2002 sme potom boli svedkami kohabitácie Ruskovej ANO s KDH – a veru nebolo to bezproblémové súžitie. Ako sa to skončilo, všetci dobre vieme. Stret dvoch hypertrofovaných eg Pavla Ruska a Vladimíra Palka sa nemohol skončiť dobre. KDH rozložilo poslanecký klub ANO, čo nakoniec viedlo k predčasným voľbám (namiesto jesene sa konali v lete 2006). Súžitie pseudokonzervatívcov s kovanými liberálmi už z princípu nefungovalo a aj pre osobné zlyhanie lídrov vtedajšej koalície sa nová garnitúra – Smer, HZDS a SNS – dostala k moci o tri mesiace skôr.

Zdá sa však, že ani toto „Poučenie z krízového vývoja“ KDH nestačilo. Po voľbách v roku 2010 si totiž išli nohy dolámať, aby sa spojili s kovanými liberálmi zo SaS – len aby ďalej nevládol Fico. Nehovoriac o tom, že

KOMENTÁR

pri koalíčných rokovaniach dostali až absurdne veľkorysú ponuku typu paritného zastúpenia vo vláde, ba dokonca sa uvažovalo, že by im mohol pripadnúť aj post premiéra. O „blahodarnom“ účinku Sulíka na Radičovej koalícii škoda hovoriť, ukazuje sa však, že KDH je nepoučiteľné.

Ako sa dalo čakať, aj v rokoch 2010 až 2012 sa liberáli poriadne vyfarbili, ale „hodnotovo“ orientovaným lídrom KDH to neprekážalo. Dnes je KDH znova pred morálnou

dilemou (túto vetu samozrejme nemyslím vážne, KDH a morálka sú veci, ktoré sa navzájom vylučujú) – zradiť program a hodnoty, ktorými sa zaštituje, alebo v mene dosiahnutia korýt ísť do spojenectva s kýmkoľvek. Bude veľmi zaujímavé sledovať vyjadrenia členov KDH, ktorí majú plné ústa ochrany rodiny, ako sa podkladajú Sulíkovi, ktorého jediným výrazným a neprehliadnuteľným vyjadrením k rodinným hodnotám bol jeho nápis na tričku JBM na Alianciu za RDN. O tom, ako vysoko si cení rodinu, svedčia napríklad jeho argumenty k registrovanému partnerstvu. Sám by tento inštitút rád využil, aby tak inštitucionalizoval súžitie so svojou partnerkou a matkou jeho syna. Veru, dokonale prejav skutočne rodinných hodnôt.

Kým v prípade KDH bude spojenie s kovanými liberálmi možno až sekundárne, v prípade „konzervatívca“ Matoviča pôjde takpovediac o priamu kohabitáciu. Motivácia takéhoto konania je pre normálneho človeka absurdná, najmä ak si uvedomíme, ako Sulík zatočil s Matovičom. Z toho vyplýva, že Matovič buď nemá pamäť, alebo musel stratiť akúkoľvek sebaúctu. Každopádne, ak sa už viackrát

spomínaný projekt spoločnej kandidátky OĽaNO, SaS a Lipšicovej Novy nakoniec predsa len uskutoční, bude to pohľad viac než bizarný. Neviem si celkom dobre predstaviť kandidátku, v ktorej vedľa seba budú nespochybniteľní konzervatívci Kuffa či Vašečka spolu s čelnou predstaviteľkou LGBTI lobby Romanou Schlesingerovou, ktorá nazvala Ježiša Krista masochistom len preto, že si na Veľkonočnú nedeľu nemohla dopriať svoje obľúbené shoppingovanie. A to už nehovorím o dokonale absurdnom divadle, keď na koalíčných rokovaniach budú vedľa seba sedieť Procházka s Matovičom.

Pointa celého príbehu je však mrazivá. Slovenská politika je až chorobne deformovaná. Konzervatívci sa bez mihnutia oka spoja s liberálmi, pravičiari s ľavičiarmi (v minulosti) len preto, aby ten či onen politik bol politicky vyblokovaný. Smutné je, že takéto permanentné správanie sa politikov akceptujú aj voliči. Verím však, že súčasná anomália našej politiky je spôsobená len extrémne pokrivenými charaktermi dnešných politikov. Možno až tá nasledujúca generácia posunie Slovensko smerom k normálu.

Ludský prílív potápa Európu

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Minulý týždeň predstavitelia štátov EÚ v Bruseli rokovali o kritickej situácii, ktorá nastala v Stredozemnom mori, cez ktoré sa k brehom Talianska usilujú doplaviť desaťtisíce utečencov najmä z Líbye. Výsledkom mimoriadneho summitu EÚ v Bruseli malo byť prijatie konkrétnych krokov na riešenie krízy s prisťahovalcami, napríklad v podobe medzinárodnej policajnej operácie voči zločineckým bandám. Taliansky premiér Matteo Renzi vyhlásil, že Európska únia musí urýchlene vypracovať dlhodobý komplexný plán, ktorým by zastavila prílev ilegálnych prisťahovalcov prichádzajúcich z Líbye, a to vrátane vybudovania utečeneckých táborov v Nigeri, Sudáne a inde v Afrike, pričom by mala pomôcť OSN. Renzi upozornil, že šlachetná

a veľkorysá reakcia Talianska nestačí v situácii, keď sa južné hranice EÚ snažia denne prekonať stovky imigrantov. Taliansko v posledných mesiacoch čelí bezprecedentnému náporu imigrantov, ktorých sa na vratkách

POZNÁMKA

a preplnených lodiach vydávajú na plavbu cez Stredozemné more. Len za jeden vikend sa v mori utopilo osemsto ilegálnych prisťahovalcov. Od začiatku roku 2014 Taliansko z vln Stredozemného mora zachránilo asi dvestotisíc prisťahovalcov, ale iba dlhodobá stratégia EÚ, ktorá by zahŕňala rozsiahlejšie patrolovanie vo vodách Stredozemného mora a robustnú prítomnosť v južnej Líbyi, by pomohla v boji proti prevládajúcim

otrokov 21. storočia. Premiér Renzi tiež navrhol, aby Európska únia za podpory OSN zohrávala viditeľnejšiu rolu v krajinách subsaharskej Afriky, odkiaľ pochádza väčšina ilegálnych prisťahovalcov, snažiacich sa dostať do Európy.

Ako sa k situácii stavia Slovensko? Michaela Paulenová z ministerstva vnútra pripomína, že „Slovensko už v minulosti obrovským počtom ľudí na úteku čelilo. Vysoké počty žiadostí o azyl prichádzali najmä v rokoch 2001 a 2004. Išlo o takmer desaťtisíc ľudí. Vieme, čo robiť v prípade vysokého prílivu utečencov. To si ale samozrejme bude vyžadovať mimoriadne finančné prostriedky, o ktorých bude musieť rozhodnúť vláda.“

Je jasné, že proti prílivu migrantov neochráni Európsku úniu nijaké

geografické hranice, ani nijaká nová železná opona v podobe vojenských hliadkových lodí. Na druhej strane, pri dnešnom negatívnom demografickom vývoji väčšiny európskych krajín je zjavné, že Európa dlhodobo vymiera a potrebuje zvýšiť svoj reprodukčný potenciál. Ak to nevie dosiahnuť prirodzeným narastaním počtu pôvodných obyvateľov jednotlivých štátov, musia pomôcť ploditelia a rodičky z iných častí sveta. Zmena kultúrnych pomerov v oblastiach, kde sa imigranti usadia, potom už na seba nemá dlho čakať. Európa sa mení a ďalej sa bude meniť. Paradoxné na tom je, že tú zmenu, za ktorú všetci platíme z rozpočtov jednotlivých štátov, sme nevyvolali a nikto sa nás nepýtal, či si ju prajeme. Je jasné, že nechávať ľudí utekajúcich z Afriky za vytúženým blahobytom do Európy topiť sa vo vlnách mora neďaleko brehov nášho kontinentu, by bolo pre každého humánne zmysľajúceho človeka absolútne neprijateľné. Ak však imigranti budú ochotní riskovať svoje životy motivovaní iba vidinou materiálneho zabezpečenia, ich príliv nikto nezastaví.

SPOZA OPONY

V uvoľnenej jarnej atmosfére pred začiatkom medzinárodnej konferencie v bratislavskom Primaciálnom paláci som si hodinku posedel s mužom, ktorý bol voľakedy na špičke jednej z najväčších investičných a rozvojových bánk na svete. V kruhu známych sa tento bývalý rešpektovaný člen vedenia hospodárskeho poslaneckého klubu nemeckého bundestagu stal povestným pre situáciu pri jarnej kávičke na terase. Keďže bol členom nemeckej sociálnej demokracie, kde sa oslovujú súdruhy, súdruhovia, oslovil ho okoloidúci spolupartajník pozdravom: Dobrý deň, Genosse! Ale on neodpovedal. Prečo neodpovedáš? Pretože ja už nie som Genosse – súdruh, ale bankár. Tým nechcel dať najavo povýšenosť. Veď do banky prešiel práve pre odborný výkon v hospodárskom poslaneckom klube. Chcel dať najavo, že už je v inej – medzinárodne zodpovednej funkcii, kde stra-

nická príslušnosť by už nemala patriť.

Teraz na terase pred kaviarňičkou mi obetoval cennú hodinu venovanú spomienkam,

Prečo to na Slovensku nejde

Dušan D. KERNÝ

ale aj prehľadu o európskej nemeckej politike a nadstraničným zásadám v kľúčových otázkach. Hovoril o tom, aká zhoda je v základných princípoch v nemeckej politike. Inými slovami, kde sa jej tvorcovia nedelia podľa straníckej príslušnosti. Kde teda neplatí, či je niekto Genosse, alebo nie je.

Hovoril mi to človek, ktorý pritom má značne kritické názory, ba zásadne nesúhlasí s niektorými či už s nemeckými alebo s bruselskými postupmi. Nezabudol však pri tom zdô-

razniť, ako sa nemecká európska politika v najrozličnejších oblastiach vytvára jednotne, zhodne, nemenne. Teda o tom, aké sú mantinely politickej

chvíľa, aby som aj ja odpovedal na veľmi jednoduchú otázku. Ale odpoveď sa mi hľadala ťažko. Otázka znela, prečo na Slovensku nie je zhoda, pokiaľ ide

ničný a cestný most v Európe a tiež jeden zo svetových unikátov. Spojil Škandinávsky polostrov s Európou z dánskej Kodane do švédskeho Malmö, a tak teraz trvá cesta autom ponad more tridsaťpäť minút... Už tieto porovnania veľa hovoria. V podtexte znelo, nemajte komplexu! Treba si dávať veľké ciele. Prečo teda na Slovensku už nie je hotová diaľnica medzi Bratislavou a Košicami, ba až na ukrajinskú hranicu! Ba čo len diaľnica, ale už aj nová železničná trať! Prečo na Slovensku záujem spojiť oba konce štátu nespája aj všetkých silných hráčov? Prečo neviete dať osobné či politické záujmy bokom, dohodnúť sa a stavať? Ako to, že po toľkých rokoch to nemáte hotové? V čom to váži? Peniaze sú, Únia vás podporuje, máte otvorené dvere a prístup k zdrojom!

To boli otázky na telo. Neboli o stavbách, ale o našej národnej povahe. O tom, ako sme roky členstva v Únii využili na šarvátky okolo mostov a tunelov. Alebo utopili vo fig'loch.

o využívanie európskych zdrojov z fondov Únie a finančných možností pri výstavbe diaľnic. Ako je to možné, že za také dlhé obdobie od nezávislosti Slováci nedokázali nájsť zhodu vo využívaní miliardových možností pri výstavbe diaľnic z jedného konca štátu na druhý. Veď napríklad Gréci dostali a využili miliardy na výstavbu mosta Rio Antirion. A Oresundský most spája Švédsko s Dánskom. V prvom prípade ide o trojkilometrový ojedinelý most ponad more, druhý je najdlhší želez-

Debata bola prepletaná spomienkami, a tak nastala aj

Štúrove Slovenskej národnej noviny 1845 – 1848 – kapitoly z histórie (I.)

Žiadosti, petície, rekurzzy i modlitby... za noviny

Pripravil Pavol PARENÍČKA – Foto: archiv autora

Matica slovenská a jej tlačový orgán Slovenské národné noviny sa principiálne hlásia k štúrovským tradíciám. V Roku Ľudovíta Štúra 2015 si nielen kultúrna verejnosť na Slovensku, ale i celá naša spoločnosť s veľkou pietou pripomínajú dvojesté výročie jeho narodenia (28. októbra 1815 v Uhrovci), a zároveň uplynie stosedemdesiat rokov od založenia štúrovských Slovenských národných novín (1. augusta 1845 v Bratislave), ako aj dvadsaťpäť rokov od ich znovuoživenia v maticnom prostredí (5. júna 1990). K výročiam týchto troch výrazných medzníkov národnej histórie a dejín žurnalistiky redakcia Slovenských národných novín pripravila sedemdielny seriál článkov nazvaný Štúrove Slovenskej národnej noviny 1845 – 1848 – kapitoly z histórie.

Otázkou vzniku politických novín alebo časopisu sa Ľudovít Štúr zaoberal od porád s českými vlastencami v Prahe a Hradci Králové pri svojom návrate z univerzitných štúdií z Halle v lete roku 1840, pričom snaha o založenie novín spoločne s úsiliami o získanie profesorského miesta na evanjelickom lýceu v Bratislave a mandátu poslanca uhorského snemu mali tvoriť nosný program Štúrovej národnopolitickej, kultúrnej a pedagogickej činnosti. Už v lete roku 1841 bol prakticky plán na noviny hotový a od októbra toho roku Štúrovi priatelia a spolupracovníci sondovali možnosti jeho uskutočnenia v Budíne i vo Viedni, pretože získať povolenie na vydávanie politického periodika v podmienkach byrokratickej rakúskej štátnej správy a jej zaostalej feudálnej administratívy, navyše pre Slovákov často krajne nepriaznivej, sprevádzali, ako sa aj v tomto prípade potvrdilo, mnohé obštrukcie.

■ ŽIADOSTI O LICENCIU

Prvú dôkladne vstrojenú žiadosť o licenciu vydávať v češtine a bernolákovčine Slovenské národné noviny s literárnou prílohou Orol tatranský podal Ľ. Štúr 29. mája 1842 Uhorskej miestodržiteľskej rade v Budíne. Žiadosť obsahovala detailne rozpracovaný program novín a podrobné informácie o ich obsahovom zameraní, ďalej listinu so štyridsiatimi štyrmi podpismi katolíckych duchovných z nitrianskej diecézy (medzi jej signatármi sa nachádzal i podpis nitrianskeho biskupa a bernolákovského dejateľa Františka Xavera Habela), odporúčajúce listy evanjelických superintendentov Pavla Jozeffyho, Jána Seberiniho a Františka Samuela Stromského, ako aj písomnú kvitanciu peňažnej kaucie v nemalej výške štyritisíc zlatých, ktorú sa zaviazal uhradiť známy slovenský národovec a literát Gašpar Belopotocký. Miestodržiteľská rada postúpila 14. júna 1842 Štúrovi žiadosť Študijnej komisii spojenej s Ústredným cenzorským zborom, ktorý ju posúdil až 11. novembra 1842, ako sa dalo predpokladať, negatívne. Stalo sa tak po tom, čo realističky uvažujúci Štúr 2. októbra 1842 podal v poradí druhú žiadosť, a preto aj Uhorská miestodržiteľská rada urgovala Študijnú komisiu, lenže celá akcia stroskotala na novembrovom odmietavom stanovisku Ústredného cenzorského zboru.

Štúr sa ani v tejto nepriaznivej situácii nevzdal a už týždeň po rozhodnutí o povýšení stredoslovenských nárečí na novú spisovnú štúrovskú slovenčinu 21. februára 1843 predostrel Uhorskej miestodržiteľskej rade tretiu rekurz (odvolanie, žiadosť) na Slovenskej národnej noviny a ich literárnu prílohu Orol tatranský. Pripojil k nej listinu z novembra 1842, v ktorej jeho projekt podporilo svojimi podpismi sto zemanov z Turca na čele s Jurajom Košútom, ďalších päťdesiatdva turčianskych zemanov vedených P. Jesenským vydalo Štúrovi písomné osvedčenie 14. februára 1843. Za noviny sa vyslovili aj významné národné uvedomelé osobnosti svetského a duchovného života oboch kon-

fesíí. Z formálnej stránky Štúr zamýšľal vydávať noviny v novokodifikovanej slovenčine, z obsahového hľadiska zmenil z taktických dôvodov ich zameranie, pričom uprednostňoval uhorské stanovisko pred slovensko-slovanskou orientáciou.

■ BYROKRATICKÝ KOLOTOČ

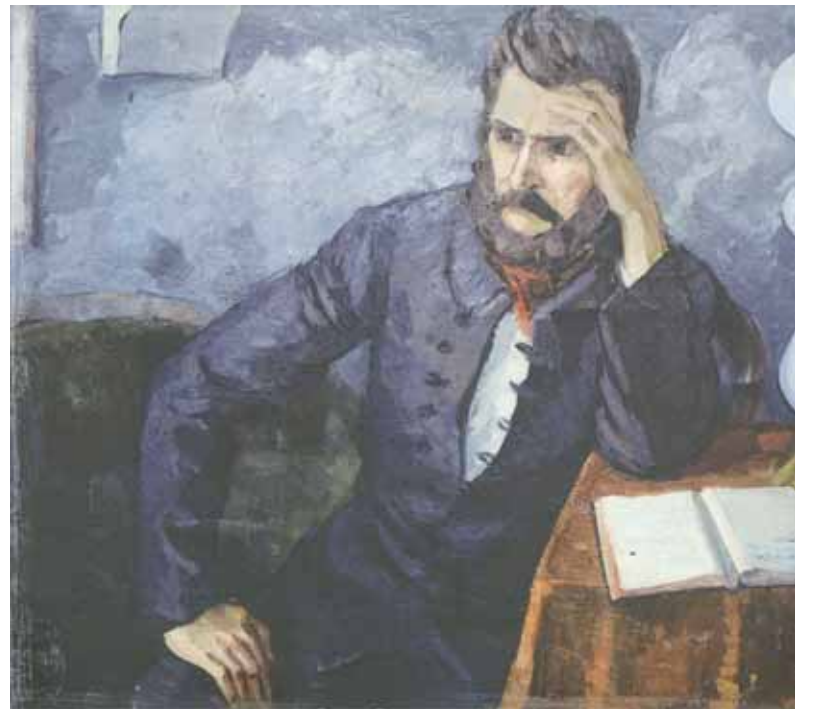
Keďže budínska Uhorská miestodržiteľská rada vo veci Štúrových Slovenských národných novín naďalej pokračovala v nepružnom úradovaní a jej rozhodnutie sa odďaľovalo, Štúr sa so štvrtou žiadosťou v júni 1843 obrátil priamo na Uhorskú dvorskú kanceláriu vo Viedni. Jej kancelár, maďarský konzervatívny šľachtický aristokrat Anton Majláth, odporca protihabsburskej opozície reformnej šľachty vedenej Lajosom Kossuthom, ale zároveň aj kritik jej nacionalistickej maďarizačnej politiky, odporučil panovníkovi, rakúskemu cisárovi Ferdinandovi V. Habsburskému, zvanému Dobrotivý, aby nariadil Uhorskej miestodržiteľskej rade, nech dá ešte raz vyhotoviť posudok Ústrednému cenzorskému zboru. Panovník Majláthov návrh prijal a 8. júla 1843 požiadal o predloženie celej záležitosti okolo úradného povolenia slovenských novín. Budínska Uhorská miestodržiteľská rada i Ústredný cenzorský zbor, v ktorých na postoch vyšších úradníkov pôsobili prevažne príslušníci maďarskej konzervatívnej šľachty, iba zotrvali na predošlom a v auguste 1843 zopakovali svoje záporné vyjadrenie k žiadosti z 11. novembra 1842, ale konečné rozhodnutie ostávalo na voľi cisára.

Na podporu Štúrových novín v tom čase na základe petičných podpisových listín turčianskych a trenčianskych zemanov aktívne

vystúpil Ján Čaplovič a Uhorskej dvorskej kancelárii vo Viedni 8. septembra 1843 podal v tejto veci odvolanie, pričom sa opäť opakoval známy byrokratický kolotoč medzi úradníctvom panovníka, Uhorskej miestodržiteľskej rady a Ústredného cenzorského zboru. Miestodržiteľská rada odpovedá cisárovi 11. októbra 1843 v tom zmysle, že správu v záležitosti slovenských novín už poslala v auguste 1843, ale keby rozhodol inak, kladne, Ústredný cenzorský zbor zabezpečí cenzora pre Štúrovo periodikum, čo bolo určitým pokrokom. Uhorská dvorská kancelária, atakovaná žiadosťami Štúra i Čaploviča, odporučila 16. novembra 1843 panovníkovi nariadiť Uhorskej miestodržiteľskej rade, aby si vyžiadala posudok o politickom a mravnom profile Ľ. Štúra od jeho kompetentnej vrchnosti, čo v tomto prípade predstavovalo vyjadrenie grófa Karola Zaya z uhrovskeho panstva, kde bol Štúr domovský príslušný. O rokovaní Uhorskej dvorskej kancelárie Čaplovič informoval Štúra, Jána Kollára i Pavla Jozeffyho.

■ L'ADY SA POHLI

Konečne 12. decembra 1843 oficiálne Uhorská miestodržiteľská rada vyzvala Zaya o vypracovanie posudku na Štúra. Zároveň už o štyri dni, 16. decembra 1843, požiadal Kollár Jozeffyho, aby interponoval u Zaya v prospech Štúra, čo aj Jozeffy urobil. Zay v stanovisku ocenil vysoké morálne kvality Štúra, i keď si, samozrejme, neodpustil poznámky na margo jeho politických názorov a aktivít, pričom poznamenal, že je to „najhorlivejší prívrženc slovenskej reči a národnosti“. Viac situáciu skomplikovalo pravdepodobne úmyselné prekrútenie Zayovej cha-

rakteristiky Štúra príliš iniciatívnymi úradníkmi Uhorskej dvorskej kancelárie, ktorí odoslali posudok 13. februára 1844 na panovnícky dvor do Viedne. Aj napriek tomu agilný Kollár, aj keď sa so Štúrom v otázkach jazyka dostávali do vážneho konfliktu, 24. februára 1843 poslal Jozeffymu list, v ktorom uvádza, že budínska miestodržiteľská rada údajne „vyhotovila do Viedne priaznivú mienuku a odporúčanie vo veci Štúrovho rekurzzy o povolenie slovenských novín“. Táto Kollárova dôverná informácia, o ktorej sa dozvedeli aj Štúr a Čaplovič, bola najmä pre Štúra v čase straty miesta námestníka profesora na evanjelickom lýceu v Bratislave a protestného odchodu popredných štúrovcov do Levoče, obrovskou satisfakciou.

■ PIATA ŽIADOSŤ

Štúr však nič neponechával na náhodu a v januári 1844 adresoval akúsi poistnú piatu žiadosť o povolenie novín, tentoraz priamo na videnský panovnícky dvor. Zároveň sa pomocou českých vlastencov obrátil s prosbou o intervenciu na ríšskeho štátneho a konferenčného ministra vnútra Františka Antona Kolowrata. Ten v Štátnej rade, v Štátnej konferencii a u panovníka 19. a 20. marca 1844 zasiahol, preto bol Štúrov posledný rekurz konečne signovaný na najvyšších miestach a 21. marca 1844 odovzdaný kancelárovi A. Majláthovi. S ďalšími predstaviteľmi Uhorskej dvorskej kancelárie komplexne o Štúrových žiadostiach týkajúcich sa povolenia slovenských novín Majláth rokoval až 31. októbra 1844, pričom sa, najmä pod dojomom cisárovho postoja, konečne vyslovil za priaznivé vybavenie žiadosti na vydávanie slovenského politického periodika.

■ POLICAJNÉ PREVEROVANIE

Tak ako bolo počas metternichovského režimu v habsburskej monarchii zvykom, aj v prípade Štúrových novín mala posledné slovo rakúska polícia. Keď Uhorská dvorská kancelária na zasadnutí Štátnej konferencie 13. novembra 1844 referovala o svojom kladnom odporučení Štúrovej žiadosti z 31. októbra 1844, tá si prostredníctvom panovníkovoho prípisu vyžiadala posudok na Štúra od dvorského policajného riaditeľa Jozefa Sedlnitzkého. Neznámy bratislavský informátor promptne 14. decembra 1844 podal Sedlnitzkému podrobné hlásenie o Štúrovi, komplexnú správu o ňom vypracoval 27. decembra 1844 aj vládny radca dvorského policajného úradu Leopold Valentín Ferstl. Na základe oboch správ pripravil Sedlnitzký 29. decembra 1844 posudok o Štúrovi pre cisára. Rakúska polícia konala rýchlo a našťastie v tomto prípade jej dôverné sprá-

vodajstvo bolo objektívne, preto Štátna konferencia už 2. januára 1845 navrhla panovníkovi schváliť projekt Štúrových novín, aj keď ríšsky kancelár a predseda Štátnej konferencie Klement Václav Lotar knieža Metternich vsunul do dokumentu dodatok, že „povolenie, ktoré je udelené Štúrovi, sa vzťahuje iba na jeho osobu a len na právo noviny vydávať“. Týmto nariadením Metternich zviazal so slovenskými novinami výhradne iba Štúra. Z týchto dôvodov ho oficiálne ustanovili aj za správcu a vydavateľa novín.

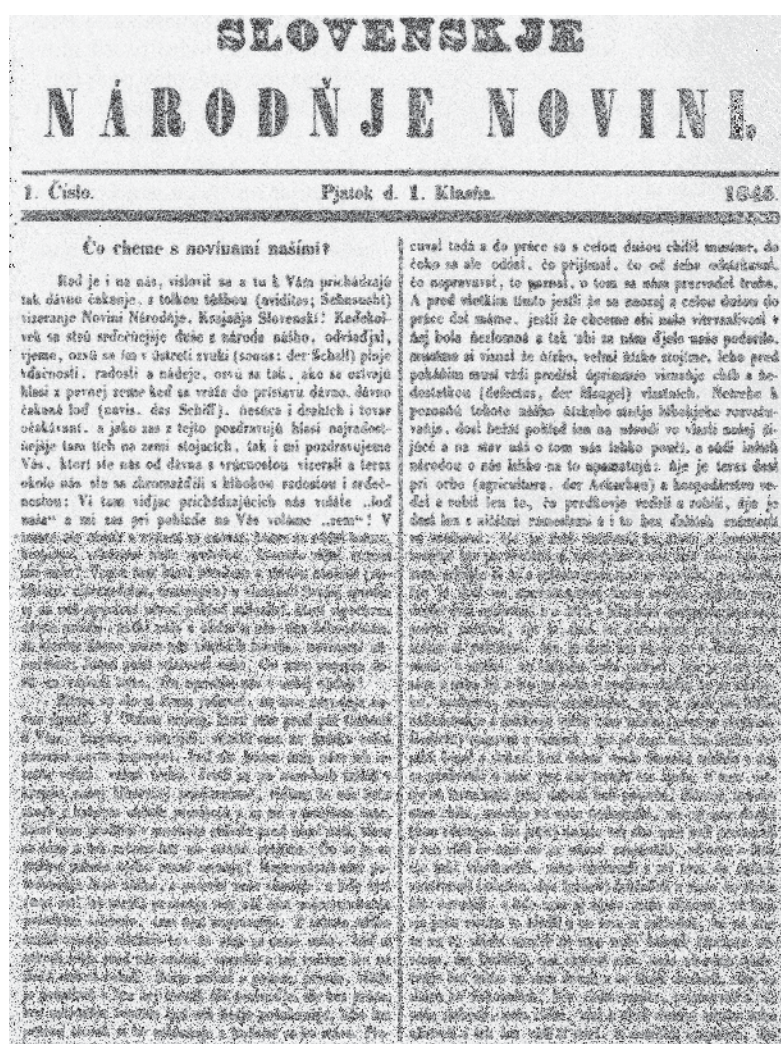
■ OHLAS O PROGRAME

Panovník Ferdinand V. rozhodnutie o povolení novín signoval 15. januára 1845. Už 26. januára 1845 odišiel Ľ. Štúr do Viedne, kde mu úrady oficiálne oznámili, že jeho žiadosti o privilegium na vydávanie slovenského politického periodika sú vybavené kladne. Štúr však Viedeň musel v krátkom čase navštíviť ešte raz – 14. februára 1845, aby zaplatil úradnú taxu sto zlatých a prevzal si do vlastných rúk doklad o povolení novín, ďalší dekrét poslala Uhorská dvorská kancelária 15. februára 1845 Uhorskej miestodržiteľskej rade, ktorá o tom 4. marca 1845 informovala Ústredný cenzorský zbor. V súvislosti s tým pripravoval Štúr od marca 1845 vydanie programového Ohlasu, ktorý mal v stručnosti predstaviť náplň novín. Štúr chcel Ohlas pôvodne vydať už v apríli a prvé číslo Slovenských národných novín začiatkom júla 1845. Súčasne začal intenzívne pracovať na budovaní redakcie periodika. Sám Štúr na margo zápasov o noviny lakonicky poznamenal, že si svoje periodikum doslova „vymodlikal“.

■ BUDOVANIE REDAKCIE

Ľudovít Štúr ešte skôr ako dostal povolenie vydávať Slovenské národné noviny s literárnou prílohou Orol tatranský, začal systematicky organizovať sieť ich dopisovateľov, a najmä skupinku stálych redaktorov. Najprv z kandidátov na miesta redaktorských pomocníkov odstúpil ešte v novembri 1843 Janko Kalinčák, ktorý odišiel na univerzitné štúdiá do saského Halle a po návrate z nich v lete roku 1845 sa dostal do ostrého osobného konfliktu so Štúrom. Prekvapujúco v máji 1845 rezignoval na ponuku byť Štúrovým pomocníkom v redakcii aj Ján Francisci, reflektujúci post námestníka profesora na evanjelickom lýceu v Levoči, kde naplánoval založenie ústredia spolkovej Jednoty mládeže slovenskej. A tak Štúrovi zostali v Bratislave na pomoci len jeho dôverní stúpenci a žiaci, a to Peter Kellner Hostinský a Bohuš Nosák Nezabudov.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Nová inštitúcia je na slovenskej výtvarnej scéne už vyše roka Kunsthalle – nádeje a otázky

Alexander GOCZ – Foto: autor

Ministerstvo kultúry a Národné osvetové centrum oficiálne oznámili od 1. januára 2014 vznik Kunsthalle – domu umenia, ktorý bude súčasťou novovytvoreného Slovenského centra vizuálnych umení, spadajúceho pod Národné osvetové centrum. Úlohou tejto novovytvorenej inštitúcie bude okrem prípravy a realizácie reprezentatívnych výstavných projektov aj mapovanie, vedecké spracovávanie a sprístupňovanie vizuálneho umenia domácemu aj zahraničnému publiku.

Výtvarná obec na Slovensku je prinajmenšom tak polarizovaná – ako spisovateľa. Odborníci z umenovedných kruhov to najmä u výtvarníkov odôvodňujú silným pocitom individuality u jednotlivých tvorcov. V praxi to znamená, že vznikajú zájmové frakcie a skupiny, ktoré sa usilujú komunikovať so štátnou mocou, a samozrejme ju aj ovplyvňovať – v tomto prípade najmä ministerstvo kultúry. Výsledok zatiaľ nie je bohvieako povzbudivý. Výtvarníci prišli o kašiel v Moravonoch a spisovatelia v Budmericiach. Štatút umelca ako základ pre nasledujúce právne normy je vo hviezdach a široká verejnosť, s výnimkou nemnohých skutočných milovníkov kultúry, dáva jednoznačne prednosť celebritám zo seriálov a z rôznych reality šou pred skutočnými umelcami. Ešteže sa na Slovensku podarilo založiť v poradí druhú Kunsthalle (po Košiciach) v Bratislave. Žilinská Kunsthalle v Novej synagóge bude otvorená pravdepodobne v lete budúceho roku.

■ PREČO KUNSTHALLE?

Súčasný riaditeľ Slovenského centra výtvarného umenia kunsthistorik Juraj Čarný definuje Dom umenia – Kunsthalle nasledovne: „Je to

Kunsthalle nedávno získala novú ilumináciu.

typ inštitúcie, ktorý sa v anglicky hovoriacich krajinách označuje ako Centrum súčasného umenia, v nemecky hovoriacich krajinách sa zaužíval termín Kunsthalle. Ide o inštitúciu, ktorá je zameraná na prezentáciu, predovšetkým výstavnú, súčasného výtvarného umenia a nemá zbierky, čím sa líši od múzeí súčasného alebo moderného umenia. Ak by som prirovnal termín Kunsthalle k novinarskemu svetu, tak existujú galérie, ktoré sa dajú označiť ako denníky alebo týždenníky, galérie, ktoré sú malé

a vystavujú mladých, zväčša neznámych umelcov. Tieto galérie často vedú samotní umelci. Potom sú tu galérie, ktoré sa dajú porovnať k ročenkám, na takejto úrovni je u nás Národná galéria, v zahraničí sú to múzea moderného alebo súčasného umenia. Kunsthalle sa nachádza v priestore niekde medzi nimi, je to približne niečo ako mesačník, ktorý sa snaží v tomto priestore operovať a predstavovať publiku najaktuálnejšie trendy domáceho a zahraničného súčasného umenia.“

Ďalším dôležitým poslaním tejto inštitúcie je pomáhať domácim umelcom prezentovať sa v zahraničí. Pre výtvarníkov tu dosiaľ neexistovala nijaká podporná báza. Tak ako iné kultúrne oblasti mali svoje informačné centrá, napríklad Hudobné centrum, Slovenské centrum dizajnu, Filmový ústav, Divadelný inštitút, Literárne informačné centrum, tak výtvarné umenie niečo podobné nemalo.

■ V ZNAMENÍ REKONŠTRUKCIE

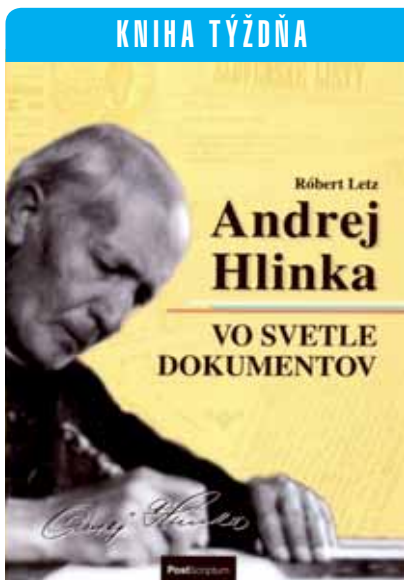
Ministerstvo kultúry SR vyčlenilo na rozbeh projektu Dom umenia – Kunsthalle takmer tristo tisíc eur. Veľkú časť z tejto sumy zhlta rekonštrukcia Domu umenia na Námestí SNP 12, keďže tamjšie priestory si od polovice sedemdesiatych rokov voľačo pamätali. Najdôležitejšia bola zrejme kompletná úprava permanentne zatekajúcej strechy a vynovenie samotných výstavných priestorov, vrátane ich osvetlenia a technického zázemia. No neostalo iba pri tom. Aj priestory, v ktorých sídli spolu s Národným osvetovým centrom nové Slovenské centrum vizuálnych umení, sa zmenili na lepšie. Najmä preto, že v pôvodne sucho úradne pôsobiacich chodbách sa realizovali permanentne obmieňané výstavy amatérskych fotografií, malieb či fotodokumentov z Folklórneho festivalu Východná, teda z akcií, ktoré NOC už tradične zastrešuje po celom Slovensku. K hlavným aktivitám Slovenského centra vizuálnych umení bude totiž popri príprave a realizácii výstavných projektov v Kunsthalle patriť aj prezentácia slovenského vizuálneho umenia v zahraničí, realizácia vzdelávacích programov a galerijnej pedagogiky pre špecifické cieľové skupiny, vedenie dokumentačného,

informačného a vzdelávacieho centra a takisto vydavateľská činnosť.

■ PREDSTAVY A OČAKÁVANIA

Pri slávnostnom otvorení Domu umenia/Kunsthalle Bratislava minister kultúry SR Marek Maďarič povedal: „Dve dekády je zriadenie bratislavskej Kunsthalle živou témou, ale aj zaklätou, pretože sme to za dvadsať rokov urobiť nedokázali, nevedeli, nechceli. Moje pocity sú dnes preto zmiešané – na jednej strane je to radosť z otvorenia, na druhej strane by sme sa mali zamyslieť nad sebou, prečo nám všetko tak dlho trvá. Nech sa zamyslí niekto, kto za kultúru zodpovedal v minulosti, prečo sa skôr neurobili takéto rozhodnutia.“ Na druhej strane musíme brať do úvahy aj výhrady dvoch reprezentatívnych výtvarných organizácií, a to Umeleckej besedy slovenskej a Spolku výtvarníkov Slovenska, ktorých členovia prišli o tradičnú možnosť vystavovať v niekdajšom Dome umenia. Riaditeľ Kunsthalle Juraj Čarný na otázku o smerovaní tejto ustanovizne a o jej umeleckej objektivite hovorí nasledovne: „Výtvarné umenie býva obviňované z elitárstva a uzavretosti, z toho, že mu bežný divák nemá šancu rozumieť, pokiaľ sa skutočne hlboko nezaujímam, neštudujem, nevedelá sa. Kunsthalle by mala byť inštitúcia, ktorá bude výtvarné umenie ľuďom približovať. Na jednej strane je moja predstava taká, že Kunsthalle musí byť otvorená v tom zmysle, že do jej aktivít budú môcť zasahovať aj nezávislí kurátori, ktorí nebudú priamo jej zamestnanci. Podľa mňa nepotrebujeme Kunsthalle, ktorá sa bude obracať chrbtom všetkým ľuďom a bude popierať a likvidovať.“ Chcel by som Kunsthalle vybudovať s tímom rešpektovaných odborníkov, ktorí by prišli cez konkurzy, ktorí by boli rešpektovaní odborným prostredím.“

Róbert Letz: Andrej Hlinka vo svetle dokumentov

v Uhorsku, Princípy Hlinkovej autonomistickej politiky v Československej republike, Hlinka o kresťanstve, viere a cirkvi, Hlinka očami iných osobností, Záver životnej cesty a odkaz Andreja Hlinku, a sú vybavené dôkladným poznámkovým aparátom, ktorý má predovšetkým vysvetľujúcu funkciu a ozrejmuje rôzne fakty, súvislosti a vzťahy, ktoré by inak mohli čitateľovi uniknúť. Každú časť uvádza stručný komentár editora, renomovaného historika strednej generácie.

Okrem rozsiahleho obrazového materiálu osobitne hodnotná je podrobne spracovaná Chronológia života Andreja Hlinku a pamäti o ňom, no nechýba ani súpis použitej literatúry, anglické resumé či menný register. Kniha má tak predpoklady stať sa základnou príručkou k danej problematike pre historikov, pedagógov, študujúcu mládež či zaujímavým prameňom poznania pre každého záujemcu o našu minulosť. (red)

HUMORESKA

Moja predbežná bilancia informácií, ktorá sa na mňa nalepila pri čítaní bulváru, je za niekoľko dní nasledovná. Multiotecko Boris Kollár sa rozišiel s jednou z matiek svojich detí. Prírodou bohato obdarená celebrita označovaná ako „farmárka“ (pozor, nepliešť si to s družstevníčkou!) sa presťahovala na dedinu za maďarskými hranicami. Štatistický index veľkosti ženských prs stúpol v dedine pri jej prísťahovaní o dvadsať percent. Mladá seriálová herečka ukázala pri vystupovaní z auta nohavičky. Z toho môže vnímavý čitateľ vyvodit, že naše mladučky herečky sú na tom

sociálne lepšie ako ich americké kolegyně, ktoré sa väčšinou na spodnú bielizeň nezmôžu a rovno ukážu fotografovať predmetnú časť tela tak, ako ju pánbožko naprojektoval. No a na záver som sa dozvedel, že tínedžerská popová speváčka Miley Cyrus

sku venušu nevyrezal umelecky založený lovec mamutov, ale jeho žena, ktorá si takto chcela zaklebetiť o obéznej susedke z vedľajšej jaskyne. Ťažko je to dnešným mladým vysvetľovať, ale voľakedy sa klebety v médiách nevyskytovali. V Pravde si nášinec prečítal článok o imperialistoch, ako ohrozujú svetový mier, a v čiernej televízii súdruh generálny tajomník spolu s družstevníkami premýval medzi prstami zrno z čerstvej žatvy. Kdeže tam gaty, silikónové prsiská či neoholené podpazušie. Mimochodom, ja si ho tiež neholím a novinári na mňa

kašlú, aj keď na kúpalisku provokatívne zdvíham ruky.

Klebety sa samozrejme nevyhli ani našej malomestskej ulici. Keď sme sa my šarvanci dozvedeli, že za susedou Janou B. dolieža počas neprítomnosti jej manžela kominár, nechalo nás

padne sexuálna náuka v praxi. Lenže v poslednom čase som zistil, že takých poctivých interjérov klebiet ubúda. Čo z toho, že viem, ktorá misska sa spriahla s dákym milionárom či hokejistom, keď neviem, čo sa deje v našom bytovom dome či v práci. Nedávno ma však vo výťahu oslovila kolegyně. Prezradila mi, že keďže máme pohyblivý pracovný čas, tak nás nemenovaný kolega prichádza už na šiestu hodinu a rannú hygienu, vrátane sprchy a holenia, si odbaví v práci. Že vraj ho stretla len s uterákom okolo pása, ako vychádza zo sociálnej miestnosti. Prvé, čo som sa jej opýtal, bolo, či mal oholené podpazušie... Marek DANKO

Máločo tak letí do sveta ako dobrá klebety

sová si prestala holiť podpazušie. No, hotový horor! Odborne povedané, podobné správy patria do žánru klebety. No a klebety je podľa niektorých bádateľov stará ako ľudstvo samo a určite tu bola skôr ako vynález kolesa či bryndze. Dokonca som sa stretol s názorom, že známu Moravian-

tal článok o imperialistoch, ako ohrozujú svetový mier, a v čiernej televízii súdruh generálny tajomník spolu s družstevníkami premýval medzi prstami zrno z čerstvej žatvy. Kdeže tam gaty, silikónové prsiská či neoholené podpazušie. Mimochodom, ja si ho tiež neholím a novinári na mňa

to chladnými. Suseda bola korupčentná päťdesiatnička so šviháckymi fúzikmi, teda nič pre nás. Na druhej strane klebety, ako si maloletá susedka Marcelka ozrejmovala v kríchoch so svojím rovesníkom z vedľajšieho domu isté anatomické rozdielnosti, nás zaujala. Sodoma a komora, prí-

Štúrov život je ako dobrá pôda, ktorá dala stonásobnú úrodu Zvolen si uctil svojho najznámejšieho poslanca

Záujem Ľudovíta Štúra o post poslanca v uhorskom sneme za slobodné kráľovské mesto Zvolen podporil bývalý podžupan Zvolenskej stolice Mikuláš Ostrolúcky – otec Adely Ostrolúckej, ktorý mal v rade stoličného mesta určitý vplyv a za jeho zvolenie sa zasadzoval aj katolícky kňaz Jozef Kozáček. Štúr oficiálne požiadal o mandát 21. septembra 1847 a svoju kandidatúru podporil nie nepresvedčivým argumentom, že svoje poverenie bude vykonávať bezplatne. O deväť dní mu Zvolenská mestská rada dala prednosť pred ďalšími tromi uchádzačmi a zverila mu post svojho zástupcu v tomto vtedajšom najvyššom privilegovanom zbore stavov a vrstiev, ktorý istý čas schvaľoval každú právnu normu podpísanú panovníkom.

Marek HANÚSKA – Foto: Matej FEKIÁČ

Delegácia mesta a MS pri pietnom akte – predseda MO MS vo Zvolene B. Husár, primátorka mesta L. Balkovičová, predseda MS M. Tkáč kladú veniec k pamätníku Ľ. Štúra.

Predstavitel' Ľ. Štúra Jozef Sálus v divadelnej scéne Trnistá cesta Štúrova od Petra Vrlika.

Peknú atmosféru slávností dotvorilo vystúpenie malých heligonkárov z Hrušova.

Národné oslavy dvojstého výročia narodenia Ľudovíta Štúra vo Zvolene boli najmä pripomenutím Štúrovho účinkovania v mene tohto mesta na rokovaní uhorského snemu, kde v dvoch vystúpeniach aj požadoval viac právomocí pre samosprávu slobodných kráľovských miest a v ďalšej parlamentnej reči i v následnej rozprave neobjavne žiadal aj vyučovanie v materinskej reči a zrušenie poddanstva... V sneme do revolučného roku 1848 predniesol päť prejavov. V roku 1849 cisár snem zrušil.

■ OZVENY SLÁVNOSTI

Ukázalo sa, že pri dobrej vôli sa dá i za málo peňazí získať

dost' „muziky“. V tomto prípade by to mohlo platiť aj doslovne. V otváracom programe vystupovali matičné kolektívy alebo telesá úzko spojené s Maticou. Samozrejme, všetky bez nároku na honorár. Vďaka si zaslúžia FS Geľovianka zo Sebechlieb, malí heligonkári z Hrušova i Zvolenský spevácky zbor. Ostatní účinkujúci – dovedna ich bolo stopäťdesiat – si dokonca uhradili aj cestovné náklady, za čo im patrí dvojnásobné poďakovanie. Táto obetavosť zdobí členov Matičnej ochotníckej divadelnej scény z Liptovského Mikuláša, speváckeho zboru Lipka z Valaskej, speváckeho zboru Colegium Cantus z Banskej Bystrice, spevácku

Vrelá spomienka na slavistu Jána Baltazára Magina Uctili si autora Apológie

Štefan ANTALÍK – Foto: archív

Ján Baltazár Magin bol významný teológ, právnik a spisovateľ. Aktívne podporoval cyrilo-metodskú tradíciu ako dedičstvo otcov. Jeho dielo spoluformovalo novovznikajúci literárny žáner – národnú obranu, vyznačovalo sa slovanskou orientáciou so zárodkami národného povedomia.

Portrét Jána Baltazára MAGINA.

Narodil sa 6. januára 1681 vo Vrbovom pri Piešťanoch. Študoval vo Viedni, kde získal aj akademický titul. Od roku 1709 pôsobil v Jarku pri Nitre a neskôr v Košeci. Odtiaľ nastúpil do jezuitského kláštora v Trenčíne. Od roku 1719 až do svojej smrti pôsobil v Dubnici nad Váhom. Zomrel 27. marca 1735. Pochovaný je v krypte dubnického kostola.

Na dubnickej fare Ján Baltazár Magin napísal v roku 1723 známu Apológiu, v ktorej zdôrazňoval, že slovenský národ je rovnocenný s ostatnými národmi v Uhorsku.

Kto pozná históriu nášho národa, dobre vie, čo táto obrana pre slovenský národ v tom období znamenala. Bol to významný čin medzinárodného dosahu, ktorý

neskôr vysoko hodnotili bernolákovci i štúrovci. Myšlienky a názory, ktoré prezentoval v Apológii, predbieli dobu. Jeho slová a vízia sa v plnej miere splnili až 1. januára 1993, keď sa Slovensko stalo samostatnou republikou.

Obyvatelia Dubnice nad Váhom si koncom marca pripomenuli 280. výročie od smrti tejto významnej osobnosti slovenského národa. Na spomienke sa zúčastnili aj správcovia farnosti don Marián Bielik, primátor Dubnice nad Váhom Jozef Gašparik a primátorka Vrbového Ema Maggiová. Život a prácu Jána Baltazára Magina pripomenula predsedníčka MO Matice slovenskej Jana Rybárová. V kultúrnom programe vystúpila speváčka

skupina Studnica. Program moderovala Marta Špaňová.

Dubnickí matičiari často prezentovali túto významnú osobnosť aj na základných a stredných školách. Pre žiakov organizovali súťaž, ktorú aktívne podporili učiteľia i riaditelia jednotlivých škôl. V meste sú dve pamätne tabule na tomto katolíckeho kňaza a dejateľa. Jedna je na Katolíckom dome a druhá v predsieni dubnického kostola. Jeho meno nesie aj dubnický park, ktorý sa nazýva Park Jána Baltazára Magina. Vo Vrbovom po ňom pomenovali gymnázium. Dubničania pri tejto príležitosti ďakujú predstaviteľom mesta Vrbové, ktorí im v minulých rokoch poslali dôležité podklady a portrét Jána Baltazára Magina.

Ad.: Naozaj si Matica slovenská váži obetavú prácu svojich pracovníkov? Členské ústredie MS reaguje na podnet

Členské ústredie MS 14. 4. 2015 dostalo e-mail zo zasadnutia rozšíreného predsedníctva MO MS v Žiline, aby DV MS prehodnotil prepustenie pani Z. Miškovskej z pozície KOP v D MS v Žiline. Žiadosť bola zároveň zaslaná aj ostatným orgánom MS. V prvom rade Vás chceme upozorniť na dôležitú skutočnosť. Matica slovenská bola niekoľko mesiacov v zložitej finančnej tiesni. Všetkým matičiarom preto muselo záležať na tom, aby sa najstaršia ustanovizeň na Slovensku dostala z tejto pozície.

V takomto prípade sa muselo nevyhnutne pristúpiť k prijatiu nepopulárnych opatrení. Pre túto nepriaznivú ekono-

mickú situáciu v MS výbor MS na svojom zasadnutí zriadil svojím uznesením Komisiu pre členské hnutie a mládež, ktorá mala do stanoveného termínu navrhnuť opatrenia, ktorými sa ušetria finančné prostriedky v oblasti členského piliera. Išlo o návrh zmien v OS MS, vrátane personálnych zmien. Zároveň bola ČÚ MS zadaná úloha, aby vypracovala analýzu činnosti OS MS. Jej úlohou bolo objektívne zhodnotenie aktuálneho stavu jednotlivých D MS a OP MS. Analýzu hodnotenia činnosti OS MS ČÚ MS odovzdalo Komisii pre členské hnutie a mládež. Komisia zhodnotila analýzu a navrhla príslušné opatrenia, ktoré následne predložila predsedníctvu

a výboru MS. Výbor MS ako najvyšší výkonný orgán MS na svojom zasadnutí, ktoré sa konalo 7. 6. 2014 v Martine, prijal záväzné uznesenie, ktorým okrem iného zrušil jedno pracovné miesto KOP

OČAMI MATICE

v D MS v Žiline, ktoré zastávala práve pani Z. Miškovská. ČÚ MS rozhodnutie výboru MS berie na vedomie.

Chcem zdôrazniť, že ústredie MS v Martine je od D MS v Žiline vzdialené len dvadsaťdeväť kilometrov. Matica slovenská v Martine bude koordinačne a metodicky pomáhať D MS v Žiline po prepustení KOP. D MS v Žiline ako

jediné OS MS bude mať výhodu priamej pomoci ústredia MS po všetkých stránkach. Upozorňujem, že pre nedostatok finančných prostriedkov niektorí riaditelia D MS nie sú zamestnaní na plný pracovný úväzok.

Zároveň sa stotožňujem so stanoviskom predsedu Komisie pre členské hnutie a mládež P. Mihála a so stanoviskom riaditeľa TIÚ MS a súčasne bývalého riaditeľa D MS v Žiline B. Kohúta, ktorí sa takisto vyjadrili k tejto problematike.

Považujem celú túto kampaň za atypický a účelový krok, pretože otázky týkajúce sa personálnych záležitostí sú výhradne v kompetencii vedenia a výboru MS.

Chcem ešte zareagovať na Vaše konštatovanie, kde píšete, že DV MS na svojom zasadnutí 27. 6. 2014

v Martine zhodnotil, že niektorí pracovníci pracujúci na ČÚ MS a pod. neboli schopní si riadne a odborne s matičným srdcom plniť svoje povinnosti. V článku v SNN, ktorý bol uverejnený 19. 7. 2014 zo zasadnutia DV MS, ktoré sa konalo 27. 6. 2014 v Martine, niektorí členovia DV MS, ako aj prvý podpredseda MS J. Šimonovič konštatujú, citujem zo SNN: „... že najmä na ústredí sa pracuje nekoncepcie.“ V tomto článku nebolo spomenuté ČÚ MS, ale ústredie vo všeobecnosti. To len na margo.

Verím, že sme preto vstúpili do Matice slovenskej, aby matičiari boli vzorom spolupatričnosti a súdržnosti pre ostatných občanov SR, že aj vzniknuté nedorozumenia príkladne a dôstojne urovnáme. Dúfam, že to bude aj tento prípad.

PhDr. Martin FEJKO, v. r., riaditeľ ČÚ MS

